

dr Anna Tunia

Wykonywanie funkcji publicznych przez duchownego w procedurze zawierania małżeństwa cywilnego w formie wyznaniowej

Performing public duties by a clergyman in the procedure of contracting the civil marriage in a confessional form

Wstęp

Zgodnie z obowiązującymi przepisami Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r.¹ wykonywanie władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej należy do organów administracji państwowej i rządowej oraz organów samorządu terytorialnego. Organy te stanowią tzw. władzę wykonawczą, tworzącą trzecie ogniwo we wprowadzonym przez tę Konstytucję monteskiuszowski trójpodziale władzy państwowej. Ponadto wykonywanie

władzy publicznej może zostać powierzone organizacjom społecznym², a także w wąskim zakresie – podmiotom prywatnym.

W odniesieniu do podmiotów prywatnych powstaje jednak problem dotyczący ich definicji. W literaturze przedmiotu do tej kategorii podmiotów zaliczane są osoby fizyczne, ale także inne organizacje, które nie wchodzą w zakres pojęciowy podmiotów państwowych, samorządowych i społecznych, a które uzyskują status podmiotu realizującego funkcje administracji publicznej³.

¹ Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483; sprost. Dz. U. z 2001 r. Nr 28, poz. 319.

² Pojęcie organizacji społecznej jest złożone. Próbuąc określić jej definicję, należy bowiem wziąć pod uwagę pewne cechy, które winna ona spełniać, a mianowicie: cechę organizacji niepaństwowej, samodzielności, dobrowolności uczestnictwa, trwałości działania, istotnej roli w państwie. Uwzględniając te cechy wśród organizacji społecznych, którym można powierzyć sprawowanie zadań z zakresu administracji państwowej można wyróżnić: stowarzyszenia, fundacje oraz organizacje pożytku publicznego. Zob. J. Boć, *Podmioty prywatne wykonujące funkcje administracji publicznej*, w: *Prawo administracyjne*, pod red. J. Bocia, Wrocław 2005, s. 175-185.

³ Nie chodzi przy tym o „oddanie” tym podmiotom prawa do wydawania decyzji administracyjnych, ale o powierzenie im określonych zadań realizowanych na płaszczyźnie usług publicznych. Tamże, s. 185-186.

Do takich podmiotów niewątpliwie należą kościoły i inne związki wyznaniowe, które wykonują określone zadania z zakresu administracji publicznej⁴.

Celem niniejszego artykułu będzie ustalenie, które z wykonywanych przez kościoły i inne związki wyznaniowe zadań związanych z zawarciem małżeństwa cywilnego w formie wyznaniowej mają charakter zadań (czynności) publicznych.

Procedura zawarcia małżeństwa cywilnego w formie wyznaniowej jest złożona. Obejmuje ona kilka etapów, a tym samym kilka różnorodnych czynności, wśród których można wyróżnić: czynności przedwstępne, czynności związane ze złożeniem przez nupturientów oświadczeń woli o uzyskaniu skutków cywilnych, czynności dotyczące samego zawarcia małżeństwa oraz czynności związane z rejestracją małżeństwa w urzędzie stanu cywilnego. Na każdym z tych etapów udział bierze duchowny jako przedstawiciel (organ) kościoła lub innego związku wyznaniowego, a ściślej – jako organ jednostki organizacyjnej danego kościo-

ła lub innego związku wyznaniowego (np. parafii). Podstawę do wykonywania przez niego określonych czynności stanowi upoważnienie ustawowe (zlecenie ustawowe) zawarte w przepisach prawa państwowego, tj. w przepisach kodeksu rodzinnego i opiekuńczego⁵ oraz w ustawie – prawo o aktach stanu cywilnego⁶.

I. Charakter czynności poprzedzających zawarcie małżeństwa

Do obowiązków duchownego (jednostki organizacyjnej kościoła lub innego związku wyznaniowego) na etapie czynności poprzedzających zawarcie małżeństwa cywilnego w formie wyznaniowej (czynności przedwstępnych) należy: przygotowanie nupturientów do zawarcia małżeństwa wyznaniowego, przyjęcie trzech egzemplarzy ważnego zaświadczenia kierownika u.s.c. o braku między stronami okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa oraz pouczenie ich o przepisach prawa polskiego dotyczących zawarcia małżeństwa i jego skutków⁷.

⁴ Podmioty te nie należą jednak do organów administracji publicznej w znaczeniu ustrojowym, a jedynie w znaczeniu funkcjonalnym (wąskim), ponieważ ich byt prawny nie jest regulowany przez przepisy prawa państwowego, a prawa wewnętrznego danego związku wyznaniowego. Zob. W. Góralski, *Funkcje publiczne duchownego przy zawieraniu małżeństwa konkordatowego*, w: *Funkcje publiczne związków wyznaniowych. Materiały III ogólnopolskiego Sympozjum Prawa Wyznaniowego*, Kazimierz Dolny, 16-18 maja 2006 r., pod red. A. Mezglewskiego, Lublin 2007, s. 5.

⁵ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 1964 r. Nr 9, poz. 59 ze zm.) – dalej: k.r.o.

⁶ Ustawa z dnia 29 września 1986 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 1986 r. Nr 36, poz. 180 ze zm.) – dalej: p.a.s.c. W odniesieniu do Kościoła katolickiego będą to także przepisy konkordatu z 1993 r. Zob. *Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczypospolitą polską podpisany w dniu 28 lipca 1993 r.* (Dz. U. z 1993 r. Nr 51, poz. 318).

⁷ W odniesieniu do tych kościołów i związków wyznaniowych, w których mogą być zawierane małżeństwa o podwójnym skutku, obowiązki te określone zostały w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym oraz w ustawie – prawo o aktach stanu cywilnego. Ponadto – w odniesieniu do Kościoła katolickiego – odpowiednie postanowienia zawarte zostały także w

Publiczny charakter wykazują tu dwa z wymienionych obowiązków duchownego: przyjęcie zaświadczenia o braku przeszkód oraz pouczenie nupturientów. Samo natomiast przygotowanie do zawarcia małżeństwa ma wymiar wewnątrzwyznaniowy. Nie wynika ono bowiem z przepisów państwowych, ale z prawa wewnętrznego danego związku wyznaniowego⁸.

Obowiązek przyjęcia przez duchownego trzech egzemplarzy zaświadczenia wynika z art. 8 § 1 k.r.o.⁹, natomiast podstawę prawną do dokonania poucze-

nia nupturientów znajdujemy w art. 62a p.a.s.c.¹⁰. Duchowny wykonuje zatem na tym etapie „zadania zlecone”, dla których upoważnienie ustawowe (zlecenie ustawowe) znajduje w wymienionych przepisach. Sprawowanie tych funkcji polega – w pierwszym wypadku – na odmowie przyjęcia oświadczeń, o których mowa w art. 1 § 2 k.r.o., w sytuacji, gdy nupturienti nie przedłożyli zaświadczenia z u.s.c., o którym mowa w art. 4¹ § 1 k.r.o. lub złożyli zaświadczenie, któremu upłynął termin ważności¹¹, chyba że zachodzi okoliczność określona w art. 9 §

Konkordacie z 1993 r. Pewne przepisy instruktażowe zawarte zostały także w prawie statutowym niektórych związków wyznaniowych. Chodzi tu o: *Instrukcję KEP z dnia 22 października 1998 r. dla duszpasterzy dotyczącą małżeństwa konkordatowego* (Biuletyn KAI z 17 listopada 1998 r., nr 90, s. 15-18), *Informację dla duchownych adwentystycznych w sprawie małżeństw kościelnych ze skutkami cywilnymi* (oprac. Z. Łyko, Warszawa 1999), *Pragmatykę Służbową Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP* z 21 listopada 1998 r. (Zbiór przepisów prawnych Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, Bielsko-Biała 1999) oraz *Prawo Wewnętrzne Kościoła Zielonoświątkowego* z 9 maja 1998 r. (zweryfikowane w dn. 10 stycznia 2001 r. (zob. W. Wysoczański, M. Pietrzak, *Prawo kościołów i związków wyznaniowych nierzymskokatolickich w Polsce*, Warszawa 1997).

⁸ W prawie wewnętrznym Kościoła katolickiego polega ono na przeprowadzeniu kanoniczno-duszpasterskiego badania przedślubnego narzeczonych, wygłoszeniu zapowiedzi przedślubnych. Podobne czynności dokonywane są również w niektórych nierzymskokatolickich związkach wyznaniowych. Szerzej: A. Tunia, *Obowiązki duchownego w procedurze zawierania małżeństwa wyznaniowego ze skutkami cywilnymi*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 2006, t. 9, s. 156-164.

⁹ Przepis ten stanowi, że „duchowny, przed którym zawierany jest związek małżeński podlegający prawu wewnętrznemu kościoła albo innego związku wyznaniowego, nie może przyjąć oświadczeń przewidzianych w art. 1 § 2 – bez uprzedniego przedstawienia mu zaświadczenia stwierdzającego brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa, sporządzonego przez kierownika urzędu stanu cywilnego”.

¹⁰ Zgodnie z tym przepisem „przed zawarciem małżeństwa podlegającego prawu wewnętrznemu kościoła albo innego związku wyznaniowego duchowny informuje osoby zamierzające zawrzeć to małżeństwo o treści podstawowych przepisów prawa polskiego dotyczących zawarcia małżeństwa i jego skutków”.

¹¹ Zgodnie z art. 4¹ § 2 k.r.o. zaświadczenie to traci moc po upływie trzech miesięcy od jego wydania. Ostatni dzień jego ważności powinien być na nim jednoznacznie stwierdzony. Określenie „traci moc” należy przy tym rozumieć jako „nie pociąga za sobą skutków prawnych”. (R. Sobański, *Zaświadczenie urzędu stanu cywilnego a przesłanki małżeństwa „konkordatowego”*, „Państwo i Prawo” 2003, nr 5, s. 31). Takie określenie terminu ważności oznacza zatem jego prawne nieistnienie, czego konsekwencją jest niemożność skutecznego dokonania na jego podstawie dalszych czynności związanych z zawarciem małżeństwa. Zob. T. Smyczyński, *Odpowiedzialność odszkodowawcza duchownego z powodu naruszenia prawa przy zawieraniu małżeństwa*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2002, z. 2, s. 167.

2 k.r.o.¹². W drugiej sytuacji pełni on taką funkcję, jaką sprawuje kierownik u.s.c., który poucza strony na podstawie art. 3 § 3 k.r.o.¹³. Przy czym jego zadanie w tym zakresie nie ma charakteru zadania alternatywnego w stosunku do pouczenia dokonywanego przez kierownika u.s.c. ale wykonywanego niejako „obok”, „oprócz” zadania kierownika u.s.c.¹⁴.

II. Charakter czynności związanych z przyjęciem oświadczeń woli o uzyskaniu skutków cywilnych

Kodeks rodzinny i opiekuńczy wymaga, aby oświadczenia o uzyskaniu skutków cywilnych zostały złożone wobec uprawnionego podmiotu urzędowego. Obowiązek ten wyraźnie wynika z art. 8 § 2 k.r.o., który stanowi, że oświadczenia te mają być złożone wobec duchownego, który niezwłocznie po tym ma sporządzić zaświadczenie stwierdzające, iż oświadczenia te

zostały złożone w jego obecności przy zawieraniu związku małżeńskiego podlegającego prawu wewnętrznemu kościoła albo innego związku wyznaniowego.

Duchowny pełni zatem w tym zakresie funkcję organu publicznego (funkcję publiczną), gwarantującą poprawność składanych oświadczeń. Przyjmuje on bowiem oświadczenia stron, tak jak kierownik u.s.c. przyjmujący je w trybie art. 1 § 1 k.r.o, czy konsul, który przyjmuje je w trybie art. 1 § 4 k.r.o. Duchowny bierze więc udział w czynnościach o charakterze publicznoprawnym i sprawuje w tym zakresie funkcję organu publicznego zleconą mu przez prawodawcę państwowego¹⁵.

III. Charakter czynności związanych z zawarciem małżeństwa

Konwencja nowojorska z 1962 r.¹⁶, której Polska jest sygnatariuszem stanowi, iż zawarcie związku małżeńskiego winno

¹² Zgodnie z tym przepisem w razie niebezpieczeństwa grożącego bezpośrednio życiu jednej ze stron, oświadczenia przewidziane w art. 1 § 2 k.r.o. mogą zostać złożone wobec duchownego bez przedstawianiu mu zaświadczenia z u.s.c. stwierdzającego brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa. Strony jednak w takim wypadku mają obowiązek złożenia przed duchownym zapewnienia, że nie wiedzą o istnieniu między nimi takich okoliczności.

¹³ Kierownik u.s.c. – zgodnie z tym przepisem – winien wyjaśnić osobom zamierzającym zawrzeć małżeństwo doniosłość tego związku, przepisy regulujące prawa i obowiązki małżonków oraz przepisy o nazwisku małżonków i ich dzieci.

¹⁴ Szerzej o zakresie i konieczności dokonywania pouczenia nupturientów przez duchownego zob.: A. Mezglewski, A. Tunia, *Wyznaniowa forma...*, s. 150-156.

¹⁵ W. Góralski uważa, że duchowny, który spełnia czynności przy zawieraniu małżeństwa w trybie art. 1 § 2 k.r.o. jest z punktu widzenia przepisów prawa polskiego o zawieraniu małżeństw podmiotem prywatnym, któremu prawo polskie zleca funkcje należące do sfery administracji publicznej. Powierzenie temu duchownemu zadań publicznych, które należą do kierownika u.s.c. nie powoduje, że duchowny ten występuje w charakterze tego urzędnika. Zob. W. Góralski, *Funkcje publiczne...*, s. 3-4.

¹⁶ *Konwencja w sprawie zgody na zawarcie małżeństwa, najniższego wieku małżeńskiego i rejestracji małżeństw z 10 grudnia 1962 r.* (Dz. U. z 1965 r. Nr 9, poz. 53).

nastąpić wobec uprawnionego podmiotu urzędowego (czynnika oficjalnego) (art. 1). Wymóg ten potwierdza kodeks rodzinny i opiekuńczy (art. 1 § 1, § 2, § 4) oraz ustawa – prawo o aktach stanu cywilnego (art. 58 i 60) Przy zawieraniu małżeństwa w trybie określonym w art. 1 § 1 k.r.o. w roli takiego czynnika urzędowego występuje kierownik u.s.c., w trybie art. 1 § 4 – konsul, natomiast w przypadku zawierania małżeństwa cywilnego w formie wyznaniowej, czyli w trybie art. 1 § 2 k.r.o., rolę taką spełnia duchowny asystujący przy zawieraniu małżeństwa wyznaniowego.

Przepisy prawa polskiego w zasadzie nie wymagają od tego duchownego żadnych szczególnych kwalifikacji. Przede wszystkim nie musi on posiadać żadnego dodatkowego upoważnienia ze strony władzy publicznej do pełnienia tej funkcji.

Prawo państwowe nie podejmuje nawet próby zdefiniowania pojęcia „duchowny”, czy określenia katalogu osób, które mogą występować przy zawarciu małżeństwa w trybie art. 1 § 2 k.r.o. w charakterze czynnika oficjalnego, czyli niejako „obok” kierownika u.s.c.¹⁷. Odnosnie osoby duchownej występującej jako czynnik oficjalny podczas zawierania małżeństwa w formie wyznaniowej wypowiadają się jedynie ustawy określające w sposób indywidualny status prawny poszczególnych związków wyznaniowych w Polsce. We wszystkich tych ustawach (11) ustawodawca stanowi, że „osobę duchowną, przed którą składa się oświadczenia o zawarciu małżeństwa, określa prawo wewnętrzne danego kościoła albo innego związku wyznaniowego”¹⁸. Można zatem stwierdzić, iż ustawodawca polski niejako „upaństwawia” (recypuje) przepisy prawa

¹⁷ Zob. A. Tunia, *Wyznaniowa forma zawarcia małżeństwa w prawie polskim*, Lublin 2006 (mps), s. 302.

¹⁸ Zob.: art. 15a ust. 2 *Ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 1989 r. Nr 29, poz. 154 ze zm.); art. 10a ust. 2 *Ustawy z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 1995 r. Nr 97, poz. 481 ze zm.); art. 12a ust. 2 *Ustawy z dnia 4 lipca 1991 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego w Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 1991 r. Nr 66, poz. 287 ze zm.); art. 10a ust. 2 *Ustawy z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 1995 r. Nr 97, poz. 480); art. 12a ust. 2 *Ustawy z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 1994 r. Nr 73, poz. 323 ze zm.); art. 11a ust. 2 *Ustawy z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Metodystycznego w Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 1995 r. Nr 97, poz. 479 ze zm.); art. 8a ust. 2 *Ustawy z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 1994 r. Nr 73, poz. 324 ze zm.); art. 9a ust. 2 *Ustawy z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 1995 r. Nr 97, poz. 482 ze zm.); art. 8a ust. 2 *Ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 1997 r. Nr 41, poz. 253 ze zm.); art. 11a ust. 2 *Ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Zielonoświątkowego w Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 1997 r. Nr 41, poz. 245 ze zm.); art. 9a ust. 2 *Ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 1997 r. Nr 41, poz. 251 ze zm.).

wewnętrznego danego związku wyznaniowego w zakresie określenia podmiotu urzędowego kompetentnego do przyjęcia oświadczenia o zawarciu małżeństwa¹⁹. Osobą pełniącą obowiązki czynnika oficjalnego jest zatem duchowny asystujący przy zawieraniu małżeństwa wyznaniowego (świadek kwalifikowany tego aktu)²⁰. Pełnione przez tego duchownego zadanie ma charakter funkcji publicznej zleconej mu przez prawodawcę państwowego.

IV. Charakter czynności związanych z rejestracją małżeństwa w u.s.c.

Po zawarciu małżeństwa duchowny winien sporządzić zaświadczenie stanowiące podstawę jego rejestracji w u.s.c. W treści tego zaświadczenia winny być stwierdzone dwa zdarzenia prawne: złożenie przez strony oświadczeń, o których mowa w art. 1 § 2 k.r.o. oraz zawarcie małżeństwa podlegającego prawu wewnętrznemu danego kościoła albo innego związku wyznaniowego (zob. art. 8 § 2 k.r.o.). Podmiotem sporządzającym to zaświadczenie

– zgodnie z art. 27 ust. 2 p.a.s.c. – winien być duchowny określony w wykazie stanowisk, stanowiącym załącznik do obwieszczenia MSWiA z 14 maja 2004 r.²¹. Tak wynika gramatycznej wykładni art. 27 ust. 2 p.a.s.c. Treść tego przepisu wymaga jednak głębszego wyjaśnienia.

Otóż teoretycznie w konstruowaniu²² zaświadczenia, o którym mowa w art. 8 § 2 k.r.o. udział bierze dwóch różnych duchownych²³. Duchowny asystujący przy zawieraniu małżeństwa potwierdza swoim podpisem zarówno złożenie przez nupturientów oświadczeń o uzyskaniu skutków cywilnych, jak i potwierdza, że małżeństwo wyznaniowe zostało przed nim zawarte. Duchowny ten – partycypując w uprawnieniach, jakie na podstawie art. 1 § 1 k.r.o. przysługują kierownikowi u.s.c. – odbiera od nupturientów oświadczenia, które wywierają określone skutki w wymiarze prawa państwowego. Fakt złożenia tych oświadczeń potwierdza on własnym podpisem i jest to w procedurze pozasądowej jedyny dowód ich złożenia. Natomiast duchowny, o którym stanowi art. 27 ust. 2

¹⁹ Na temat pojęcia „osoby duchownej” w przepisach prawa polskiego dotyczących zawierania małżeństw wypowiada się: A. Mezglewski, *Nieścisłości terminologiczne w przepisach prawa polskiego o zawieraniu małżeństw wyznaniowych ze skutkami cywilnymi i ich praktyczne konsekwencje*, „Ius Matrimoniale” 2005, t. 10, s. 203-204; Tenże, *Pojęcie „duchownego” w przepisach prawa polskiego o zawieraniu małżeństw*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 2001, t. 2, s. 23-26.

²⁰ Zob. A. Mezglewski, A. Tunia, *Wyznaniowa forma...*, s. 111.

²¹ *Obwieszczenie MSWiA z dnia 14 maja 2004 r., w sprawie ogłoszenia wykazu stanowisk, których zajmowanie upoważnia do sporządzenia zaświadczenia stanowiącego podstawę sporządzenia aktu małżeństwa zawartego w sposób określony w art. 1 § 2 i 3 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego* (M.P. z 2004 r., nr 22, poz. 392).

²² Termin „konstruowanie” został tutaj użyty celowo. Jest on zasadą w sytuacji, gdy przy „tworzeniu” tego dokumentu bierze udział dwóch różnych duchownych.

²³ Chociaż w praktyce jest to najczęściej ta sama osoba (proboszcz parafii).

p.a.s.c. potwierdza jedynie autentyczność danych zawartych w zaświadczeniu i poprzez złożenie na nim swojego podpisu nadaje temu dokumentowi charakter dokumentu urzędowego (publicznego). Przede wszystkim zaś zaświadcza, że osoba, przed którą został zawarty związek małżeński, i która przyjęła od nupturientów oświadczenia woli o uzyskaniu skutków cywilnych jest do tego osobą uprawnioną – zgodnie z prawem wewnętrznym danego związku wyznaniowego. Sam bowiem podpis duchownego asystującego przy małżeństwie wyznaniowym nie ma charakteru urzędowego w tym sensie, że sam w sobie nie może stanowić podstawy do sporządzenia aktu małżeństwa. Dopiero złożenie na zaświadczeniu podpisu przez duchownego, wymienionego w wykazie stanowisk MSWiA z 2004 r., nadaje temu dokumentowi charakter dokumentu publicznego.

Ostatnim obowiązkiem duchownego w procedurze zawierania małżeństwa w trybie art. 1 § 2 k.r.o. jest terminowe przekazanie do u.s.c. zaświadczenia stanowiącego podstawę jego rejestracji. „Zlecenie ustawowe” do spełnienia tego obowiązku znajdujemy w art. 8 § 3 k.r.o., zgodnie z którym duchowny ma spełnić ten obowiązek w terminie 5 dni od zawarcia małżeństwa. Treść art. 8 § 3 k.r.o. pozwala domniemywać, iż obowiązek ten nałożony został na duchownego uprawnionego do sporządzenia zaświadczenia, czyli duchownego określonego w art. 27 ust. 2 p.a.s.c., nie

zaś na duchownego asystującego przy małżeństwie. Domniemanie to wynika także z art. 64a ust. 4 p.a.s.c. Jest to rozwiązanie trafne, zważywszy na to, że duchownym asystującym przy małżeństwie często jest zupełnie przypadkowy duchowny nieznający przepisów prawa polskiego o zawieraniu małżeństw i nie mający doświadczenia pastoralnego. Natomiast duchowny, o którym stanowi art. 27 ust. 2 p.a.s.c. to najczęściej osoba spełniająca funkcje administracyjne w podstawowej jednostce organizacyjnej kościoła lub związku wyznaniowego (proboszcz, administrator parafii)²⁴.

Gdy idzie zaś o charakter czynności duchownego polegającej na przekazaniu zaświadczenia do u.s.c. to stwierdzić należy, iż jest to jedynie czynność porządkowa, nie czynność prawna. Duchowny nie jest bowiem wnioskodawcą w sprawie o rejestrację małżeństwa. Są nimi sami małżonkowie. Jego zadanie ma jednak charakter publiczny. Czynione jest ono w interesie stron tego postępowania (małżonków) i wobec organu administracji publicznej, którym jest kierownik u.s.c. Przede wszystkim zaś dokonywane jest na podstawie odpowiedniego upoważnienia ustawowego (art. 8 § 3 k.r.o.).

Podsumowanie

Procedura zawarcia małżeństwa cywilnego w formie wyznaniowej obejmuje ciąg zdarzeń prawnych i faktycznych,

²⁴ Zob. A. Mezglewski, A. Tunia, *Wyznaniowa forma...*, s. 182.

w których udział biorą, co najmniej trzy podmioty: małżonkowie, kierownik u.s.c. oraz duchowny. Funkcje, jakie w toku tej procedury sprawuje duchowny mają charakter zadań zleconych z zakresu administracji publicznej. Podstawę do ich wykonania stanowią odpowiednie przepisy prawa państwowego (k.r.o., p.a.s.c.). Do czynności, które wykazują charakter zadań zleconych z zakresu administracji publicznej zaliczyć tu możemy: przyjęcie oświadczeń woli o zawarciu małżeństwa wyznaniowego oraz jednoczesnego zawarcia małżeństwa podlegającego prawu polskiemu (art. 1 § 2 k.r.o.), sporządzenie i przekazanie zaświadczenia o zawartym małżeństwie do urzędu stanu cywilnego (art. 8 § 2 i 3 k.r.o.). Pewne publiczne elementy wykazują także obowiązki duchownego polegające na pouczeniu nupturientów, którego dokonuje on na podstawie art. 62a p.a.s.c., a które są tożsame z pouczeniem dokonywanym przez kierownika u.s.c. na podstawie art. 3 § 3 k.r.o.

W toku tych czynności duchowny działa nie we własnym imieniu, ale jako organ osoby prawnej, którą jest określona jednostka organizacyjna kościoła lub innego związku wyznaniowego (np. pa-

rafia). Sprawując powierzone mu funkcje, duchowny nie działa jednak jak funkcjonariusz państwowy, ale jako podmiot realizujący obowiązki, które przy zawieraniu małżeństwa w trybie art. 1 § 1 k.r.o. należą do kierownika u.s.c., zaś w trybie art. 1 § 4 – do konsula. Jest on zatem organem publicznym w znaczeniu funkcjonalnym i takie określenie tego podmiotu jest właściwe.

Słowa kluczowe

Małżeństwo, duchowny, administracja publiczna.

Summary

The subject of the following article is a presentation of the scope of public functions which a priest accomplishes in the procedure of contracting the civil marriage in the confessional form. First of all, the article points at the basis of entitlement to perform those duties and the nature of activities the priest is dealing with. It was elucidated that the priest is not a public official but in the course of discussed process he executes the tasks following the extent of public administration.

Nota o autorze:

dr Anna Tunia, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Wydział Zamiejscowy Nauk o Społeczeństwie w Stalowej Woli, Instytut Prawa, Katedra Prawa Międzynarodowego.